

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษากระบวนการและปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ บ้านวังขุมเงิน หมู่ที่ 7 ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 แนวคิด

1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและการรวมกลุ่ม

1.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างการรวมกลุ่มและพัฒนาชุมชน

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เช่น ข้อมูลประชากร อาณาเขต การคมนาคม เป็นต้น เพื่อนำไปวางแผนการเข้าถึงบุคคลและข้อมูลในชุมชน

2. แหล่งข้อมูลในชุมชน

บุคคลผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

2.1 ผู้อาวุโสในชุมชน(อายุ 60 ปีขึ้นไป) ได้แก่ แม่อุ้ยจวน แม่อุ้ยมาลี พ่ออุ้ยแก้ว พ่ออุ้ยแดง ให้ข้อมูลเรื่องราวในอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน ศาสนา ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม รวมถึงความสัมพันธ์ในชุมชน

2.2 ผู้นำทางการ กรรมการ อาสาสมัครหมู่บ้าน ได้แก่ พ่อหลวงฝัด อดีตพ่อหลวงฉัฐติ พ่ออุ้ยประจักษ์(กรรมการวัด) หลงสมชาย(ผู้ช่วยพ่อหลวง) พ่ออุ้ยวิรัตน์ (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพทั่วไป ได้แก่ ที่ตั้ง อาณาเขต การคมนาคม ประชากร การศึกษา สาธารณสุข การเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจของชุมชน

2.3 แกนนำและสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านวังขุมเงิน ก็คือ ท่านพระครูสมุห์วิเชียร (เป็นพระนักพัฒนาที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเคารพและศรัทธา) ผู้นำกลุ่ม คือ

ป่าเชิงคำ คณะกรรมการกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มทั้งก่อนเกิดกลุ่ม การดำเนินงานกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็น โครงสร้างการทำงาน กฎระเบียบ สวัสดิการ กระบวนการกลุ่ม กิจกรรม ปัญหาอุปสรรค และวิธีการแก้ไขการดำเนินงานภายในกลุ่ม รวมถึงการเจริญเติบโตของกลุ่ม นอกจากนี้ยังรวมไปถึงปัจจัยต่างๆ ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยภายในชุมชน คือ ผู้นำสมาชิก การบริหารจัดการกลุ่ม กระบวนการส่งเสริม คุณธรรม การตอบสนองแก่สมาชิกทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม รวมไปถึงปัจจัยภายนอกชุมชน คือ เครือข่าย ตัวแบบ และหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ

3. วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1 การสังเกต ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกต 2 วิธีคือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมควบคู่กันไป ซึ่ง กระทำโดยไม่ให้ผู้ถูกวิจัยรู้สีกว่ากำลังถูกสังเกตพฤติกรรมอยู่

3.1.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมนี้ผู้วิจัยได้กระทำพร้อม ๆ กับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการไปด้วยเพื่อเป็นการสังเกตพฤติกรรมลักษณะท่าทาง ความรู้สึก ปฏิภาณที่แสดงออกมาในขณะที่พูดและไม่พูด ของกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตโดยการเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ประเพณี พิธีกรรม กิจกรรมที่สำคัญ ๆ ของชุมชนตามโอกาส รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม สักจะสะสมทรัพย์บ้านวังชุมเงิน และใช้โอกาสนี้ในการสังเกตพฤติกรรมและพูดคุยกับบุคคล/กลุ่มเป้าหมาย ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน โดยไม่ให้เขารู้ตัวว่าเขากำลังถูกสังเกตพฤติกรรมอยู่ และผู้วิจัยเข้าร่วมเรียนรู้ในฐานะของคนร่วมทำกิจกรรม เพื่อให้ชาวบ้านยอมรับเรา ทำให้การพูดคุยซักถามเป็นไปอย่างธรรมชาติได้ ซึ่งจากการเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของผู้ถูกวิจัย ทำให้สังเกตเห็นการแสดงความคิดเห็น การร่วมไม้ร่วมมือในการทำงานของแกนนำชุมชนกลุ่มต่างๆ หรือมีข้อถกเถียงกันในเรื่องการค้าดำเนินงานภายในกลุ่ม ได้เห็นพฤติกรรมของคนในชุมชน เห็นวิธีการและรูปแบบขั้นตอนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การสังเกตแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือที่ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้

3.1.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยใช้ในระยะแรกๆ ของการเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนและการทำงานภาคสนามในชุมชนในช่วงต่อๆ มา โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเดินไปพบปะพูดคุยสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน ขณะเดียวกันก็สังเกตลักษณะต่างๆ ไปของชุมชนไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางกายภาพทั่วไปของชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชน ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน กิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านวังขุมเงิน ซึ่งบางครั้งผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมประจำเดือนของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ ซึ่งจัดทุกวันที่ 7 ของเดือน ผู้วิจัยนั่งสังเกตอยู่ห่างๆ เพื่อสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมประชุม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน ตลอดจนการแสดงความคิดเห็น การยอมรับความคิดเห็นและการลงมติในที่ประชุม โดยไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ว่าผู้วิจัยกำลังสังเกตพฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ผู้วิจัยพยายามทำตัวให้กลมกลืน เพื่อมิให้ชาวบ้านเกิดความระแวงสงสัยหรือเกิดความรู้สึกอึดอัด ในขณะที่ผู้วิจัยกำลังสังเกตอยู่ นอกจากนี้ถ้าผู้วิจัยสังเกตลักษณะของกิจกรรมแล้วไม่เข้าใจก็จะซักถามแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่แยกตามประเด็นของวัตถุประสงค์ในการศึกษา

3.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ มีการกำหนดประเด็นคำถามที่ครอบคลุมประเด็นเนื้อหาและใช้คำถามแบบปลายเปิด การสัมภาษณ์นี้เกิดขึ้นหลังจากผู้วิจัยได้เข้าไปสู่ชุมชนและได้สร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านและแหล่งข้อมูลแล้ว เป็นการสัมภาษณ์ที่มีความยืดหยุ่น มีการพูดคุยกันอย่างเรียบง่าย ไม่เคร่งครัดในขั้นตอนและการลำดับคำถาม เป็นการไม่สร้างความรู้สึกรอระหว่างระหว่างการสัมภาษณ์ อีกทั้งผู้สัมภาษณ์มีโอกาสอธิบายขยายความหรือซักถามคำถามเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจจุดประสงค์ของผู้สัมภาษณ์ ทั้งยังสามารถเปลี่ยนสถานการณ์หรือปรับเปลี่ยนคำถาม เมื่อตอบไม่เข้าใจหรือตอบไม่ตรงคำถาม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการนี้ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์เอง จึงรู้ว่าต้องการข้อมูลแบบใดเพื่อวัตถุประสงค์ใด ฉะนั้นจึงตั้งคำถามในขณะที่สัมภาษณ์ได้ โดยเตรียมแนวคำถามกว้างๆ มาล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์และผู้เข้าร่วมสนทนา แสดงความคิดเห็น รู้สึกเป็นกันเอง และไม่ให้เป็นทางการจนเกินไปกับผู้ให้ข้อมูล

3.3 การสนทนากลุ่ม เป็นวิธีหนึ่งที่ผู้วิจัยใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม เป็นประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน ประวัติความเป็นมาของชุมชน ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม การประกอบอาชีพ สภาพเศรษฐกิจของชุมชน การศึกษา สาธารณสุข การเมืองการปกครอง และกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มทั้งก่อนเกิดกลุ่ม การดำเนินงานกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างการทำงาน กฎระเบียบ สวัสดิการ กระบวนการกลุ่ม กิจกรรม ปัญหา

อุปสรรค และวิธีการแก้ไขการดำเนินงานภายในกลุ่ม รวมถึงการเจริญเติบโตของกลุ่ม นอกจากนี้ยังรวมไปถึงปัจจัยต่างๆ ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ทั้งปัจจัยภายในชุมชน คือ ผู้นำ สมาชิก การบริหารจัดการกลุ่ม กระบวนการส่งเสริม คุณธรรม การตอบสนองแก่สมาชิกทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงปัจจัยภายนอกชุมชน คือ เครือข่าย ตัวแบบ และหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ เป็นการพูดคุยที่ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางของคำถามไว้ล่วงหน้าเป็นหัวข้อกว้างๆ ตามกรอบที่ศึกษาเป็นคำถามลักษณะปลายเปิดโดยทำเวทีให้มีบรรยากาศเป็นกันเองมากที่สุด เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัย และการแลกเปลี่ยนวิเคราะห์ประเด็นปัญหาต่างๆ ร่วมกัน ระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้านในชุมชน เพื่อหาคำตอบร่วมกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการวิจัย ดังนั้นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมวงสนทนาได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และบรรยากาศให้เป็นกันเองมากที่สุด ผู้วิจัยมีการถามคำถามสอดแทรกเข้าไปในกลุ่มสนทนาตามจังหวะที่เหมาะสมอยู่เป็นระยะ และคอยดูแลอารมณ์ของผู้ร่วมวงสนทนาควบคู่กันอย่างไม่เป็นทางการจนเกินไปนัก

3.4 การบันทึกข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลแบบย่อในประเด็นใหญ่ๆ ที่น่าสนใจ ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่มย่อย สำหรับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีบันทึกแบบย่อ หลังจากเก็บข้อมูลในแต่ละครั้งเสร็จผู้วิจัยได้นำบันทึกย่อที่มานำมาเรียบเรียงขยายความมากขึ้น เพื่อเป็นการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและทำการวิเคราะห์ควบคู่ไปด้วย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงข้อบกพร่องของแนวคำถาม การตกหล่นของข้อมูล เพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางและวางแผนการเก็บข้อมูลที่ยังไม่ครบถ้วนเพื่อนำไปสู่การเก็บข้อมูลในครั้งต่อไปได้

3.5 อุปกรณ์ช่วยเก็บข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง โดยใช้ในการบันทึกเสียงในระหว่างการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดมากขึ้น ช่วยให้ผู้วิจัยไม่ต้องคอยกังวลเกี่ยวกับการจดบันทึกในขณะที่สัมภาษณ์ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการพูดคุยอย่างจำกัด การใช้เครื่องบันทึกเสียงจึงจำเป็นและทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลสะดวกยิ่งขึ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชน

โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

4.1 ผู้วิจัยใช้เวลาในการเข้าไปศึกษาภายในชุมชนซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2549 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ.2550 โดยระยะแรกผู้วิจัยได้มีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่บ้านวังขุมเงินเป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย เมื่อเข้าชุมชนจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยกับชาวบ้านก่อน โดยผู้วิจัยเข้าไปในบทบาทของนักศึกษา

และได้รู้จักกับท่านพระครูสมุห์หิวเชียร เนื่องจากผู้วิจัยได้เคยฝึกงานที่เครือข่ายพระนักพัฒนาชุมชนภาคเหนือ สถาบันโพธิยาลัย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งท่านพระครูสมุห์หิวเชียรได้ทำงานพัฒนาเชื่อมกับเครือข่ายพระสงฆ์ภาคเหนือ ซึ่งท่านเป็นพระนักพัฒนาและแกนนำที่สำคัญของชุมชน ท่านเป็นผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเคารพและศรัทธา ในขณะที่ผู้วิจัยฝึกงานอยู่ก็ได้เข้าไปเรียนรู้การทำงานพัฒนาของชุมชน และได้รู้จักกับท่านพระครูสมุห์หิวเชียร และได้เข้าไปคลุกคลีกับชุมชน ทำให้มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนระดับหนึ่ง และต่อมาได้มีงานที่เลือกชุมชนบ้านวังขุมเงิน หมู่ที่ 7 ในการศึกษาเรียนรู้ในช่วงที่เรียนระดับมหาบัณฑิต ท่านได้ช่วยเหลือในการแนะนำตัวกับชาวบ้าน ทำให้การสร้างความสัมพันธ์ของผู้วิจัยกับชาวบ้านเป็นไปด้วยดีมากขึ้น ช่วยให้ชาวบ้านไว้วางใจผู้วิจัยในระดับหนึ่งได้ ต่อมาเมื่อผู้วิจัยได้เลือกเข้าไปศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านวังขุมเงิน ทำให้ความสัมพันธ์และความคุ้นเคยที่สร้างไว้ก่อนหน้านี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้วิจัยคุ้นเคยกับชาวบ้านได้รวดเร็วและไว้วางใจผู้วิจัยมากขึ้น เห็นผู้วิจัยเป็นเหมือนลูกเหมือนหลาน อีกทั้งผู้วิจัยยังมีการขยายความสัมพันธ์กับชาวบ้าน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น งานบุญ งานประเพณี เป็นต้น จึงทำให้ผู้วิจัยเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ไม่ยากนักและช่วยทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ในระหว่างที่สร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านผู้วิจัยได้สังเกตและสำรวจข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพและด้านสังคมของชุมชนไปพร้อมกันอีกด้วย

4.2 การหาบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก ในระหว่างการสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านนั้น ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจากคำแนะนำของชาวบ้านด้วยตนเองว่าใครรู้เรื่องเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการบ้าง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับเก็บข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มผู้อาวุโสในชุมชน เป็นผู้ที่มีเรื่องราวในอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างดี และประเด็นเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพทั่วไป ได้แก่ ที่ตั้ง อาณาเขต คมนาคม ประชากร การศึกษา สาธารณสุข การเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มผู้นำทางการ กรรมการ และอาสาสมัครหมู่บ้าน เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นอย่างดี รวมทั้งประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มทั้งก่อนเกิดกลุ่ม การดำเนินงานกลุ่ม และการเจริญเติบโตของกลุ่ม นอกจากนี้ยังรวมไปถึงปัจจัยต่างๆ ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยภายในชุมชน คือ ผู้นำ สมาชิก การบริหารจัดการกลุ่ม กระบวนการส่งเสริม คุณธรรม การตอบสนองแก่สมาชิก ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงปัจจัยภายนอกชุมชน คือ เครือข่าย ตัวแบบ และ

หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นแกนนำและสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ บ้านวังชุมชน

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน

- ข้อมูลบริบทของชุมชน ทางด้านลักษณะทางกายภาพทั่วไปของชุมชน เช่น ที่ตั้ง อาณาเขต คมนาคม ประชากร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้เทคนิคการศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการศึกษาชุมชน เนื่องจากบ้านวังชุมชนเป็นชุมชนที่ทางกลุ่มผู้วิจัยเลือกในการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับชาวบ้านในภาคเรียนที่ 2/2549 คือ รายวิชาการฝึกผู้ให้การอบรมสำหรับงานการศึกษานอกระบบ รายวิชาการพัฒนาโครงการการศึกษานอกระบบ และรายวิชาการใช้สื่อและแหล่งความรู้ในการศึกษานอกระบบ ซึ่งได้มีการเดินสำรวจชุมชนทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของชุมชน เช่น ลักษณะการตั้งบ้านเรือน แหล่งเพาะปลูก การทำแผนที่ทางกายภาพทำให้ทราบถึงทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ป่า ถนน คลองชลประทาน ลำห้วย แผนที่ทางสังคมทำให้ทราบ จำนวนครอบครัว สมาชิกในครอบครัว โดยเลือกตัวแทนชาวบ้านมา 10 คน เพื่อมาร่วมกันทำแผนที่ชุมชน สำหรับการเก็บข้อมูลทุติยภูมินั้น ได้มีการศึกษาข้อมูลจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.) จากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่แฝกใหม่(ปัจจุบันเป็นเทศบาลตำบลแม่แฝกใหม่) ข้อมูลจากสถานีอนามัยตำบลแม่แฝกใหม่ และข้อมูลจากรายงานการทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลแม่แฝกใหม่ปี 2548 – 2549 และได้สัมภาษณ์พูดคุยกับชาวบ้านเพิ่มเติมทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานที่ช่วยให้เข้าใจชุมชนเกี่ยวกับวิถีชีวิตในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา สาธารณสุข การเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจของชุมชน เช่น อาชีพ รายได้ การถือครองที่ดิน หลังจากที่ได้ข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิแล้ว ผู้วิจัยนำมารวบรวม เรียบเรียง จัดหมวดหมู่ แล้วตรวจสอบวิเคราะห์ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล เมื่อข้อมูลตรงจุดไหนขาดตกบกพร่องและไม่ครบถ้วนก็จะมีวางแผนการเก็บข้อมูลเหล่านั้น เพื่อที่จะได้เข้าไปเก็บข้อมูลในครั้งต่อไป

- ข้อมูลด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้รับการแนะนำจากชาวบ้านและท่านพระครูสมุห์วิเชียรเกี่ยวกับผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเหล่านี้ได้ โดยแนะนำให้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้อาวุโสในชุมชน ได้แก่ แม่อุ้ยจวน แม่อุ้ยมาลี พ่ออุ้ยแก้ว พ่ออุ้ยแดง เนื่องจากเป็นผู้ที่รู้เรื่องราวและวิถีชีวิตในอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างดี ทำให้สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตต่างๆ ของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยมีการพูดคุยและสัมภาษณ์กลุ่มผู้อาวุโส โดยเริ่มจากการพูดคุยสัมภาษณ์รายบุคคล และพูดคุยอย่างเป็นกันเองเหมือนลูกหลานเข้าไปเยี่ยมเยียนพูดคุย เมื่อได้ข้อมูลก็นำมารวบรวม

เรียบเรียง จัดหมวดหมู่ และตรวจสอบวิเคราะห์ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล เมื่อข้อมูลตรงจุดไหนขาดตกบกพร่องและไม่ครบถ้วน ก็มีการวางแผนการเก็บข้อมูลเหล่านั้น เพื่อนำไปสู่การเก็บข้อมูลในครั้งต่อไป โดยต่อมาหลังจากนั้นผู้วิจัยได้มีการนัดหมายกลุ่มผู้อาวุโสมาร่วมสนทนากลุ่มกันที่วัดวังขุมเงิน เพื่อสอบถามพูดคุยถึงข้อมูลที่ขาดตกบกพร่อง และไม่ครบถ้วน รวมทั้งเป็นการนำข้อมูลที่ได้ออกมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกับกลุ่มผู้อาวุโสสอบถาม ให้แน่ใจอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบวิเคราะห์ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลไปพร้อมๆ กับผู้ให้ข้อมูลอีกด้วย

- ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสังฆะสมถ์พืชมุข ไม่ว่าจะเป็นทั้งก่อนเกิดกลุ่ม การดำเนินงานกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็น โครงสร้างการทำงาน กฎระเบียบ ศาสนา ศีลธรรม ภาระงานกลุ่ม กิจกรรม ปัญหาอุปสรรค และวิธีการแก้ไข การดำเนินงานภายในกลุ่ม รวมถึงการเจริญเติบโตของกลุ่ม นอกจากนี้ยังรวมไปถึงปัจจัยต่างๆ ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็น ปัจจัยภายในชุมชน คือ ผู้นำ สมาชิก การบริหารจัดการกลุ่ม ภาระงานส่งเสริม คุณธรรม การตอบสนองแก่สมาชิก ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งปัจจัยภายนอกชุมชน คือ เครือข่าย ตัวแบบ และหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้วางแผนและกำหนดประเด็นคำถามไว้อย่างกว้างๆ เพื่อวางแผนเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ให้ข้อมูล โดยประเด็นคำถามมุ่งตอบวัตถุประสงค์การวิจัยให้มากที่สุด และยังมีคำถามย่อยรองลงไปอีกเพื่อให้ได้ทราบถึงข้อมูลในเชิงลึกมากขึ้น อีกทั้งขณะสัมภาษณ์มีการจดบันทึกข้อมูล และใช้เครื่องบันทึกเสียงเพื่อช่วยบันทึกเสียงด้วย การสัมภาษณ์มีลักษณะไม่เป็นทางการ มีการสนทนากันเป็นกลุ่มในบรรยากาศที่มีการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง รวมทั้งพูดคุยสัมภาษณ์กับบุคคลที่เป็นผู้นำ คือ ท่านพระครูสมุห์วิเชียร ป้าเกียงคำ และคณะกรรมการกลุ่ม รวมถึงสมาชิกกลุ่มบางส่วน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีเชิงลึกมากขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลกำลังทำกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มสังฆะสมถ์พืชมุข เช่น การออม การกัณฑ์ การกินเงิน การทำบุญ ฟังเทศน์ ประชุมพูดคุยประจำเดือน สรุปงานประจำปี การพบปะพูดคุยเยี่ยมเยียนตามบ้านสมาชิก เป็นต้น ซึ่งมีทั้งผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มมาร่วมกันทำกิจกรรม การเก็บข้อมูลในขณะที่มีการทำกิจกรรมกลุ่ม ทำให้มีคนพร้อมในการช่วยกันตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กันด้วยเป็นระยะ และทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยมากยิ่งขึ้น อีกทั้งในช่วงการดำเนินการวิจัยนั้น ผู้วิจัยมีการเสนอผลการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์ผลของการวิจัยแก่อาจารย์ที่ปรึกษาตามวัตถุประสงค์ให้ครอบครัวของบวชเรียนเนื้อหาของงานวิจัยอยู่เป็นระยะ

5. การตรวจสอบข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ มีความถูกต้อง และมีความครบถ้วน โดยการตรวจสอบทั้งเวลา สถานที่ และบุคคล ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลทั่วไป พร้อมทั้งได้สังเกตพฤติกรรมของแต่ละคนไปด้วย ในระหว่างการพูดคุย และสังเกตพฤติกรรมในช่วงเวลาอื่นที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ข้อมูลมีความชัดเจนและได้ข้อมูลที่เป็นจริงตรงตามขอบเขตเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ดังนั้นเมื่อออกเก็บข้อมูลแต่ละครั้งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการตรวจสอบข้อมูลแต่ละแห่งว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ และข้อมูลที่ได้อาจสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยเพียงพอหรือไม่ ถ้ายังไม่พอก็กลับไปวางแผนและกำหนดประเด็นคำถามเพิ่มเติมเพื่อตอบวัตถุประสงค์ แล้วดำเนินการเก็บข้อมูลต่อไปจนข้อมูลถูกต้องครบถ้วน จึงทำการวิเคราะห์อีกครั้งหนึ่งจนสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ก่อนนำมาเสนอเป็นรายงานการวิจัยต่อไป นอกจากนี้มีการให้ผู้รู้ในชุมชนร่วมตรวจสอบข้อมูลกับผู้วิจัยด้วย ได้แก่ ท่านพระครูสมุห์วิเชียร ป้าเที่ยงคำ แม่อุ้ยจวน พ่ออุ้ยประจักษ์ รวมถึงมีการตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลในส่วนต่างๆ เพื่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ เป็นต้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยทำควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล โดยที่ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาในแต่ละครั้งนั้น ทำการแยกแยะเป็นหมวดหมู่ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้แต่ละประเด็น และพิจารณาถึงความพอเพียงและความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรอบและประเด็นศึกษา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วนำมาเสนอการวิจัยโดยการบรรยาย อธิบายและสรุปเชิงวิเคราะห์ เพื่อทราบถึงกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านวังขุมเงิน หากยังขาดข้อมูลก็ทำการเก็บรวบรวมเพิ่มเติม นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลจากผู้ที่ได้ให้ข้อมูลในอีกหลายลักษณะ เช่น การถามซ้ำเมื่อระยะเวลาผ่านไประยะหนึ่งด้วยคำถามเดิม หรือถามซ้ำด้วยประเด็นอื่นๆ รวมทั้งการตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าวจนกว่าจะได้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการและ

ปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสหกรณ์ฯ ซึ่งกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลจะพิจารณาถึงบุคคล สถานที่ และเวลา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังให้ผู้รู้ในชุมชนวิเคราะห์ร่วมกับผู้วิจัย คือ ท่านพระครูสมุห์วิเชียร โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่จำแนกแยกแยะหาความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงไปให้ท่านอ่าน เพื่อตรวจสอบวิเคราะห์ความถูกต้องและความเที่ยงตรงของข้อมูลพร้อมกับผู้วิจัยอีกครั้งหนึ่ง เมื่อแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยโดยการบรรยาย และการสรุปเชิงวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดที่กำหนดไว้

The logo of Chiang Mai University is a circular emblem. In the center is a stylized elephant facing left, with a flame-like symbol above its head. The elephant is surrounded by a circular border containing the text 'CHIANG MAI UNIVERSITY 1964'. There are also decorative floral motifs on either side of the elephant.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved